

Elater ferrugineus

Mulmknäppare

Skalbaggar, Knäppare och halvknäppare

Klass: Insecta (egentliga insekter), **Ordning:** Coleoptera (skalbaggar), **Familj:** Elateridae (knäppare), **Släkte:** *Elater*, **Art:** *Elater ferrugineus* - mulmknäppare Linnaeus, 1758 **Synonymer:** *Ludius ferrugineus* (Linnaeus, 1758)

Kännetecken

Mulmknäppare blir mellan 17 och 24 mm lång, vilket gör arten till en av våra största knäppare. Den fullbildade skalbaggen är mattsvart med roströda täckvingar och en tät, sidenartad, gulaktig behåring. Antennerna har tydligt sågtandade leder. Halsköldens bakhörn är utdragna i vassa spetsar och arten besitter förmåga att klicka till och vända sig från ryggläge till rätt köl. Den liknar vissa av de rödlistade och likaledes hålträdslevande *Ampedus*-arterna men är betydligt större och har en kraftigare kroppsform.

Utbredning och status

Utbredd från Skåne till Uppland och Västmanland. Därutöver i Danmark samt i Mellan- och Sydeuropa, Turkiet och vidare till Kaukasus. I flera länder lever den numera endast kvar på någon enstaka lokal.

Ekologi

Larvutvecklingen sker i mulm (starkt nedbruten ved med rester av fågelbon, döda djur, trädsvampar samt exkrementer av andra vedlevande insekter) i grova ihåliga lövträd. Arten är främst påträffad i ek men även i ask, lind, bok, alm, klibbal och lönn. Den föredrar fuktig, mörk mulm, gärna med rester av kajbon. Larven rör sig snabbt omkring i mulmen och tycks i huvudsak livnära sig som rovdjur på larverna av bland annat läderbagge och andra insekter. Arten är förmodligen värmegynnad och tycks föredra fritt stående träd. Larvutvecklingen är flerårig. Innan förpuppningen, som inträffar i början av juli, gör larven en avlång kokong i vilken den förpuppar sig. De fullbildade skalbaggarerna visar sig sällan utanför de ihåliga träden, och flyger främst omkring i skymningen.

Hot

Igenväxning av passande hagmarker med gamla hålekar är ett allvarligt hot mot arten, dels på grund av att detta skapar ett ogynnsamt mikroklimat och dels genom att de gamla hålträden dör i förtid. Ett annat långsiktigt problem är ett generationsglapp i vissa trädbestånd som i framtiden kan leda till brist på lämpligt substrat.

Åtgärder

Allt bör göras för att behålla ihåliga träd i landskapet. En viktig åtgärd är att förhindra att öppna, trädbevuxna hagmarker och parker växer igen och hålträden dör i förtid. Vi bör även tänka på hur vårt landskap kommer att se ut om några sekler och redan idag börja planera för kommande tiders hålträd.

Naturvård

Åtgärdsprogram: Utgått ur ÅGP

Litteratur

- Lundberg, S. 1963. Bidrag till kännedomen om svenska skalbaggar. 8. *Ent. Tidskr.* 84: 248–249.
- Nilsson, S. G. & Baranowski, R. 1994. Indikatorer på jätteträdskontinuitet – svenska förekomster av knäppare som är beroende av grova, levande träd. *Ent. Tidskr.* 115: 92–93.
- Martin, O. 1989. Smaeldere (*Coleoptera, Elateridae*) fra gammel løvskog i Danmark. *Ent. Medd.* 57(1–2): 79–81.
- Palm, T. 1954. Anteckningar om svenska skalbaggar IX. *Ent. Tidskr.* 75: 19–21.
- Palm, T. 1955. Bidrag till kännedomen om svenska skalbaggars biologi och systematik. *Ent. Tidskr.* 76: 133–134.
- Palm, T. 1959. Die Holz- und Rindenkäfer der süd- und mittelschwedischen Laubbäume. *Opusc. Ent. Suppl.* XVI: 246.
- Svensson, G.P., Larsson, M.C., and Hedin, J. 2004. Attraction of the larval predator *Elater ferrugineus* to the sex pheromone of its prey, *Osmoderma eremita*, and its implication for conservation biology. *J. Chem. Ecol.* 30:353–363.

Författare

Bengt Ehnström 1999. Rev. Nicklas Jansson 2007. © ArtDatabanken, SLU 2007.